

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та

управління соціології та управління Т.Ф. Бірюкова

« 15 » жовтня 2024 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

підготовки магістрів

денної та заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Соціологія

спеціальності 054 Соціологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Сорокіна Олександра Сергіївна, к.філос.н., доцент кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № _____ від “___” _____ 2024 р.

Завідувач кафедри соціології

(підпис)

В.О. Скворець
(ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Т.О. Ратушна
(ініціали, прізвище)

2024 рік

Зв'язок з викладачем:

E-mail: sorokina.soc@gmail.com

Телефон: 063 711 22 15

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення); Telegram за номером 063 711 22 15

Кафедра: соціології, 4 корп. ЗНУ, ауд. 309, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою курсу «Етносоціологія» є формування у студентів цілісного уявлення щодо специфіки перебігу етносоціальних процесів у полі- та моноетнічних країнах, особливостях життєвого укладу етнічних груп та спільнот, впровадженні етноцентрованих та мультикультурних політик. Отриманні знання розширюють соціальні компетенції у побудові відносин з представниками різних соціальних груп. Отримані навички матимуть прикладне значення та дозволять: вільно діагностувати стан та координувати роботу полікультурних колективів, визначати можливі конфліктогени, пов'язані з етнічністю особи/групи; при здійсненні аналітичної роботи: аналізувати та прогнозувати стан міграційних потоків, перебігу міжкультурної взаємодії, будувати сценарії розвитку етнічних конфліктів. Структура курсу включає дослідження класичних концепцій; аналіз базових етносоціальних процесів (етногенезу, етносоціалізації, формування етнічних стереотипів, побудову міжетнічної взаємодії та ін.), роботу з даними щодо етнічної структури українського суспільства.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Соціальна структура суспільства», «Інституціональна соціологія», «Загальна соціологічна теорія».

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	6 год.	2 год.
Семінарські заняття	6 год.	2 год.
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	78 год.	86 год.
Консультації	Кількість: 2 год. особисті – середа, 16.0-17.00, IV корпус, ауд. 309; дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: sorokina.soc@gmail.com	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3654	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання / форми і методи оцінювання
	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle; виконання індивідуальної роботи.
СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.
СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle; виконання індивідуальної роботи.
СК09. Здатність презентувати результати наукових досліджень і готувати наукові доповіді та публікації.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle; виконання індивідуальної роботи.
СК10. Здатність обирати методологію та зіставляти результати різних соціологічних досліджень.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.
РН01 Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.
РН02 Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.
РН05 Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle; виконання індивідуальної роботи.
РН11 Обрати методологію та зіставити результати різних соціологічних досліджень.	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.
РН12 Аналізувати новітні досягнення теоретичної соціології, як основу для формування критичної соціологічної	Відповідні на практичних заняттях, виконання завдань та тестування у в системі Moodle.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні основи етносоціології.

Тема 1. Етносоціологія як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт, предмет, структура та завдання етносоціології. Місце етносоціології у системі соціологічного знання. Зміст та сутність понять «етнос», «народ», «нація». Значення етнічних процесів. Етнологічний факт як різновид соціального факту (Е. Дюркгейм). Етномоделювання. Управління етнічними процесами. Зв'язок етносоціології та інших соціогуманітарних дисциплін (філософія, антропологія, історія, етнологія, етнографія, культурологія). Специфіка етносоціологічної методології. Використання соціологічних опитувань, соціодіагностики, фокус-груп та моніторингу в етносоціологічному дослідженні. Соціологічне дослідження етносу та етнічних процесів в глобалізованому світі.

Тема 2. Категоріально-термінологічний апарат етносоціології.

Етимологічне походження та зміст понять «етнос», «народ», «нація» в європейських мовах. Проблема співвіднесення змісту та перекладу термінів. Поняття «раси» та її соціологічне застосування. Значення біологічного фактору в етносоціологічних дослідженнях. Синтетичні визначення понять «народність» та «національність». Етнічна ідентичність. Акультурація, асиміляція, консервація та інтеграція. Похідні та змішанні базові поняття: «етнічність», «шовінізм», «ксенофобія», «етнархія», «етноцид», «етнічна меншість». Етносоціальні процеси: етнічна міграція, етнодемографія, етнічний конфлікт, етнічний стереотип, етнодинаміка, етногенез, етносоціалізація, етнооблітність, етнічний розподіл праці.

Тема 3. Класичні етносоціологічні парадигми.

Особливості етносоціологічної картини світу. Примордіалізм як модель розуміння етносу. Баланс біологічного та культурного в структурі етносу. Культуриний примордіалізм (І. Г. Фіхте, І. Г. Гердер). Прогресивний еволюціонізм (Г. Спенсер, О. Конт, Т. Парсонс). Критика еволюціонізму (П. Сорокін). Соціокультурні теорії етносу (Данілевський, Шпенглер, Мюльман, Турнвальд, Тойнбі). Теорія «культурних кіл» (Л. Фробеніус, В. Шмідт). Біосоціальні теорії етносу (Ж. Гобіно, Х. Чемберлен, Г. Гюнтер). Пасіонарна теорія етногенеза (Л. Гумільов). Теорії рівності етносів у структурній антропології (К. Леві-Стросс). Постмодерністські теорії етносів (П. Бурд'є, Е. Геллнер, Е. Гідденс, Е. Хобсбаум).

Тема 4. Західна етносоціологія XIX-XX ст.

Особливості етносоціологічних досліджень на рубежі XIX-XX ст. Соціологія міжетнічних відносин. Елементарні форми релігійного життя (Е. Дюркгейм). Колективна пам'ять (М. Хальбвакс). Етнічний фактор (М. Вебер). Етнічні впливи у соціальній взаємодії (Р. Барт). Етнічна диференціація (Р. Бастид). Людське суспільство (Р. Турнвальд). Культурна антропологія (Ф. Боас, Б. Маліновський, Р. Бенедикт, А. Редкліф-Браун, Е. Е. Еванс-Прічард). Структурна антропологія (Ф. де Соссюр, А. Греймас, К. Леві-Стросс, М. Гріель). Етнопсихологія (Д. Віко, М. Лацарус, В. Вундт,

А. Фіркандт, А. Кардинер, К. Г. Юнг). Теорії «расової боротьби» (Л. Гумплович, А. Гобіно, Г. Лебон).

Тема 5. Українська етносоціологія у XIX-XX ст.

Етносоціальна стратифікація суспільства дорадянського та радянського періоду. Поняття етнічної та національної меншості. Акультурація, геноцид, асиміляція та інтеграція як моделі етнонаціональної політики. Етнонаціональні фобії. Теорія етносу Л. Гумільова. Марсистське обґрунтування етнічних процесів. Етносоціологія у сучасній Україні (Б. Євтух, Н. Черниш, М. Городяненко, М. Пірен, О. Бочковський). Етносоціологія пострадянського періоду. Неоєвразійство.

Тема 6. Структура етносу.

Структура етносу та її елементи: етнічне ядро, етнічна периферія, етнічна діаспора. Субетноси. Етнічна константа. Етнос як структура. «Формула етносу» Л. Гумільова. Етнос як гомеостазис. Баланс із оточуючим середовищем. Рівність між культурою та природою. Пасіонарність та інстинкт виживання. Етнофеноменологія. Етнічний «життєвий світ». Ноезіс. Баланс інклюзії та ексклюзії. Диференціал етносу. Інтелектуальна структура етносу. Етнопростір. Етнічна географія. Таксономія простору. Етнос та цикли (М. Еліаде). Темпоральні виміри: минуле та майбутнє. Світ предків та нащадків. Структура етнотемпоральності. Таксономія етносу. Якісне та кількісне масштабування етнічної ідентифікації.

Тема 7. Етнічні процеси та етнодинаміка.

Поняття етнічного процесу. Внутрішньо- та зовнішньо етнічні процеси: пульсація; цикли етногенезу; створення, розпад та міграція етносів; етнічні трансформації. Баланс та інтегральність. Застосування теорії флуктуацій у етнічних дослідженнях. Етносоціалізація: вікова, гендерна, професійна, шлюбна, релігійна. Етнічна інклюзія та ексклюзія: адопція, побратимство, вигнанці, маргінали, парії. Девіація в структурі етносів. Шаманізм та героїзм. Адаптація до середовища. Етнічні міграції та їх природа. Сезонні міграції; міграції, пов'язані із харчуванням; міграції, викликані зміною кліматичних умов. Специфіка етносів-мігрантів. Шаман як центральна фігура у динаміці внутрішньоетнічних процесів. Шаманська влада та шаманський культ.

Змістовний модуль 2. Соціологічний аналіз етносоціального розвитку суспільства.

Тема 8. Міжетнічна взаємодія.

Міжетнічні відносини. Етнокультурні аспекти міжетнічної взаємодії. Характер відносин, їх суб'єкти та динаміка. Історичні фактори взаємовідносин. Економічні та політичні відносини. Вплив соціальних та культурних чинників. Мирна та немирна взаємодія. Військові союзи та етностратифікація. Міжетнічна асиміляція, інтеграція, геноцид, апартеїд, сегрегація, дискримінація, колонізація, акультурація. Відносини рабовласництва, союзництва, війни, тиску, партнерства, патронат. Міграції культурних паттернів. Міграція та демографія у поліетнічному суспільстві. Етнічні меншини, мігранти та їх інтеграція. Міжетнічні контакти. Зміни індивідуального та колективного характеру. Міжетнічна взаємодія та міжетнічна протидія.

Тема 9. Етнічна стратифікація. Поліетнічні утворення.

Соціальна стратифікація в етнічних спільнотах. Інституціоналізація етностратифікації. Егалітарне гомогенно-етнічне середовище. Етнокомунізм, геронтократія, ресентимент, потлач. Чоловічі союзи. Насильство як основа стратифікації. Дуальність владної еліти та пригнічених мас. Класова динаміка поліетнічних суспільств. Етнічна більшість. Етнічне ядро. Ідентифікація у етнічному ядрі. Поняття титульної нації. Штучне утворення етносів. Ксенофобія. Мова та культура поліетнічних утворень. Соціальні процеси у поліетнічних спільнотах: асиміляція, акультурація, інтеграція, культурна динаміка, зміни мови та семантики, трансформація релігійних моделей. Поліетнічні держави. Етнічні домінанти в поліетнічних утвореннях.

Тема 10. Гендер в етносоціології. Міжетнічні шлюби.

Соціальні ролі чоловіків та жінок у різних типах суспільства. Роль жінок та чоловіків на первісних етапах суспільного виробництва. Соціальні трансформації у гендері при зміні типу суспільства та їх соціокультурна та історична обумовленість. Гендерні структури у міфах. Андрогінат, чоловічі та жіночі божества. Міфи господства. Чоловічі союзи. Гендерний розподіл праці. Структури родства. Род та тотем. Материнське та батьківське право. Матріархат та патріархат як соціальні інститути. Шлюб у соціально диференційованих суспільствах. Внутрішньоетнічні шлюби. Визначення приналежності до роду. Екзогамія та ендогамія. Гіпогамія та гіпергамія. Інститути шлюбу в структурі етнічної спільноти. Міжетнічний шлюб. Соціальна стратифікація у міжетнічних шлюбах.

Тема 11. Демографічні та міграційні процеси.

Демографічний злам. Динаміка дитячої смертності, демографічний зростання. Соціальна та етнічна демографія. Етнодемографія як напрямок етносоціологічних досліджень. Міграція носіїв мови та культури. Соціальний та правовий статус етнічних меншин. Етнічні меншини із власною державністю. Асиміляція та релікти етнічних меншин. Утворення периферійних етносів. Соціальна мобільність етносу. Етносоціальні стратегії. Етнічний лобізм, кланові союзи, етнічні професії, етнозлочинність. Етнічні діаспори. Етноси-мігранти. Діаспоричний етнос. Етносоціальна стратифікація у поліетнічному суспільстві. Фактори етносоціальної стратифікації: професійні, демографічні, культурні. Роль політичного фактора в етнічних процесах.

Тема 12. Народ та його структура.

Статичний стан етносу. Початок етногенезу. Актуалізація катастрофи та образу героя на початку етногенезу як відповідь на виклики оточуючого середовища. Трансформація етносу у народ. Етнографічне, політологічне, психологічне та соціологічне визначення народу. Народ як соціальна цілісність. Мобілізаційний стан та структура народу. Порушення стану рівноваги. Формування держави, релігії та цивілізації. Держава як результат народної діяльності. Створення державної місії та делегування легітимного насильства. Релігія як інструмент інтеграції суспільства. Монотеїстичні та дуалістичні релігії. Цивілізація та уніфікація соціокультурних систем. Диференціація культури, життєвого стилю, філософії. Світові цивілізації.

Тема 13. Соціологія нації. Феномен націоналізму.

Традиційні та сучасні держави. Традиційна держава як поліетнічне утворення. Формування націй. Феномен національної культури, диференціація за професійною та

національною ознаками. Диференціація гомогенної етнічної спільності. Держава-нація: генеза, специфічні риси (суверенітет, автономний економічний механізм, фіксований кордон, мова, інститут громадянства). Теорія соціального контракту. Демократія у державах-націях. Співвідношення понять «нація», «етнос» та «народ». Нація як модель штучно організованої соціальної реальності. Сутність феномену націоналізму. Різновиди націоналізму: патріотизм, іредентизм, етнічні чистки, геноцид, колоніалізм, національно-визвольна боротьба.

Тема 14. Етнічні процеси в епоху глобалізації.

Глобальні аспекти етнодемографії та етноміграції. Етнічна карта соціального розподілу у глобальному вимірі. Етапи глобалізації. Природні та соціально обумовлені міграційні процеси. Уніфікація економічних, політичних та культурних кодів. Концепція світового уряду. Формування глобальної спільноти. Діахронічна та синхронічна модель глобалізаційних процесів. Вестернізація. Диференціація. Поява пост-людини. Етномережа: взаємодопомога, організація спільнот, лобістських та економічних структур. Взаємодія етнічної спільноти та світської держави. Громадянське право vs етнічні традиції. Статус етносу в сучасному міжнародному праві. Етнос як окремий випадок у правовому полі. Трансформація етносів в сучасному світі.

Тема 15. Сучасна етнічна ситуація в Україні.

Етнічний розвиток українців. Антропологічні риси українців. Різномітне населення України. Етнічна структура сучасного українського суспільства. Проблема етнічної ідентичності. Етнокультура у національному та регіональному вимірах. Проблема оптимального поєднання національних традицій та цивілізаційних інновацій. Міжетнічна інтеграція та національна мобільність як складові державотворення. Міжетнічна толерантність та міжетнічна взаємодія. Українська діаспора, етнічні та національні меншини в Україні. Історична пам'ять українців. Традиції осмислення минулого та ролі в історичних подіях видатних осіб та представників нетитульного етносу. Міфологеми українського суспільства.

4. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Предметне поле етносоціології.	2	2	один раз на 2 тижні
2	Західна етносоціологія XIX-XX ст.	2	2	один раз на 2 тижні
3	Етногенез українського суспільства	2		один раз на 2 тижні
Разом		6	4	

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Категоріально-термінологічний апарат етносоціології. План. 1. Зміст понять «етнос», «народ» та «нація» в соціогуманітарних науках. 2. Поняття «раси» та її соціологічне застосування. 3. Визначення понять «народність» та «національність». 4. Змішані базові поняття.	2	2	один раз на 2 тижні
2	Тема 2. Західна етносоціологія кXIX-XXст. План. 1. Особливості етносоціологічних досліджень на рубежі XIX-XX ст. 2. Німецька школа етносоціології (Ф. Ратцель, Л. Гумплович, М. Вебер, Ф. Тьоніс). 3. Американська школа етносоціології (Л. Морган, У. Самнер, Ф. Боас). 4. Французька школа етносоціології (Е. Дюркгейм, К. Люві-Брюль, К. Леві-Стросс, П. Бурд'є).	2	2	один раз на 2 тижні
3	Тема. Структура етносу. План. 1. Структура етносу (етнічне ядро, етнічна периферія, етнічна діаспора). 2. Субетнічні групи. 3. Етнографічні групи. 4. Етнічна структура сучасних країн світу.	2		один раз на 2 тижні
Разом		6	4	

3. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	1. Етнокультурні аспекти міжетнічної взаємодії та протидії. 2. Характеристика процесів міжетнічної взаємодії (асиміляція, інтеграція, геноцид, апартеїд, сегрегація, дискримінація, колонізація, акультурація; відносини рабовласництва, союзництва, війни, тиску, партнерства, патронату).	20	22
2	1. Етнічні меншини в структурі сучасних суспільств. 2. Структура сучасних поліетнічних суспільств (на прикладі конкретного суспільства).	20	22
3	1. Антропологічні риси українського народу. 2. Етнічна структура сучасного українського суспільства.	20	21
4	1. Етнічна психологія та особливості історичної пам'яті українців. 2. Етнорегіональний розподіл населення України.	18	21
Разом		78	86

4. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
1	Опитування Тести Виконання самостійної роботи Виконання завдання у системі moodle znu	Семінарське заняття 1 Виконання завдання до семінару у системі moodle znu Тестування у системі moodle znu Виконання самостійної роботи	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може 1 бал - відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	20
2	Опитування Тести Виконання самостійної роботи Виконання завдання у системі moodle znu	Семінарське заняття 2 Виконання завдання до семінару у системі moodle znu Тестування у системі moodle znu Виконання самостійної роботи	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте	20

			<p>Відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p> <p>1 бал - відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	
3	<p>Опитування</p> <p>Тести</p> <p>Виконання самостійної роботи</p> <p>Виконання завдання у системі moodle znu</p>	<p>Семінарське заняття 3</p> <p>Виконання завдання до семінару у системі moodle znu</p> <p>Тестування у системі moodle znu</p> <p>Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p> <p>1 бал - відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	20
Усього за змістові модулі	3			60

5. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
залік	Тести	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	0,5 балів за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається 40 хвилин і одна спроба	15
	Теоретичне завдання	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	5 балів. Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь – 5 балів . Неповна відповідь з неточностями або нерозкриттями частини питання – 3-4 бали . Неповна і нелогічна відповідь – 1-2 бали .	5
	Індивідуальне завдання	Аналіз етнічної структури сучасних суспільств. Вимоги до роботи розміщені на сторінці курсу у системі moodle.	20-18 – наявні всі вихідні умови завдання, представлені графічний вигляд та хід всіх розрахунків з кінцевим результатом, зазначена та обґрунтована правильна відповідь на нього; 17-14 – завдання розв'язано частково; обрана менша кількість критеріїв, ніж зазначена в умовах, є логічна та/або розрахункові помилки в ході розв'язання завдання; 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 – робота неповна, містить доатстньо кількість логічних та розрахункових помилок, правильна відповідь не визначена; 4-1 – робота представлена лише вихідними умовами та декількому базовими розрахунками.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Масюк О. П. Рефлексивні студії європейських ціннісних систем : навч. посіб. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2021. 78 с.
2. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : монографія. Дніпро : Біла К. О., 2020. 164 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0057831.pdf>.
3. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах : монографія / М. І. Михальченко, М. Є. Горелов, В. А. Гриневич [та ін.]. Київ : ІПіЕНД, 2013. 336 с.
4. Українське суспільство та європейські цінності: звіт за результатами соціологічного дослідження / Інститут Горшеніна ; Фонд імені Фрідріха Еберта. Київ, 2017. 44 с.
5. Щербакова Ю. Е. Цінності об'єднаної Європи : монографія. Київ : Академія, 2014. 208 с.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Александрова О. Ф., Александров В. М. Модифікація ціннісних орієнтирів виховних систем в умовах війни. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. Вип. 89. С. 8–12. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/pedformtvorch2023n89/8.pdf>.
2. Амелеченко Н. А. Цінності об'єднаної Європи / ред. В. Шрамович. Київ : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2013. 45 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052331.pdf>.
3. Воробйова Л. Ціннісні орієнтації особистості в контексті соціокультурних трансформацій українського суспільства. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2021. Вип. 38. С. 30–35. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/2020/scachano/VLUFPS/VLUFPS2021n38/5.pdf>.
4. Гавеля О. М. Трансформація культурних цінностей обдарованої особистості в сучасному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра культурол. : 26.00.01 : захищ. 25.01.18. Київ, 2018. 40 с.
5. Жулинський М. Г. Духовна ситуація в Україні : формування нових ціннісних орієнтацій українського суспільства. *Нація. Культура. Література* : нац.-культурні міфи та ідейно-естет. пошуки укр. літ. : [зб. ст.] / НАНУ, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2020. С. 147–151.
6. Заредінова Е. Р. Формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти: теорія та методика : монографія / НАПНУ, Ін-т проблеми виховання. Київ : Слово, 2020. 372 с.
7. Кузнєцова Т. В. Аксіологія соціальних комунікацій : навч. посіб. Суми : СумДУ, 2012. 300 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Masuk/0047286.pdf>.
8. Лазарева А. О., Юшкевич Ю. С. Морально-етичні цінності громадянського суспільства : монографія / наук. ред. Є. Р. Борінштейн. Одеса : ВМВ, 2016. 260 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Yushkevich/0043127.pdf>.
9. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0040922.pdf>.
10. Перетяцько В. А. Волонтерство та формування духовних цінностей і ціннісних орієнтацій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2014. Вип. 43. С. 386–392.
11. Рашидов С. Ф. Виховання у студентської молоді цінностей громадянського суспільства : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 : захищ. 26.03.13. Луганськ, 2013. 40 с.
12. Соціально-філософські проблеми модернізації українського суспільства з перспективи європейських цінностей : монографія / А. М. Єрмоленко, Ю. А. Бауман, В. В. Шамрай [та ін.]. Київ : Наукова думка, 2021. 440 с.
13. Чутова Н. П. Можливості кореляції ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Матеріали науково-методичного семінару з питань управлінських компетенцій викладачів освітніх закладів різного рівня* : 19 листопада 2014 року, м. Кривий Ріг. Кривий Ріг, 2014. С. 96–99.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Bozeman B., Crow M. M. Public Values Leadership : Striving to Achieve Democratic Ideals. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2021. 359 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052971.pdf>.
2. Frischhut M. The Ethical Spirit of EU Values : Status Quo of the Union of Values and Future Direction of Travel. Cham : Springer, 2022. 268 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051437.pdf>.
3. Halman L., Reeskens T., Sieben I., Van Z. M. Atlas of European Values : Change and Continuity in Turbulent Times. Tilburg : Open Press Tilburg University, 2022. 187 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056841.pdf>.
4. Riedener S. Uncertain Values : An Axiomatic Approach to Axiological Uncertainty. Berlin : De Gruyter, 2021. 169 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051436.pdf>.
5. Value Incommensurability : Ethics, Risk, and Decision-Making / edited by H. Andersson, A. Herlitz. New York : Routledge, 2022. 269 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051328.pdf>.
6. Values – Politics – Religion: The European Values Study : In-depth Analysis – Interdisciplinary Perspectives – Future Prospects / R. Polak, P. Rohs (eds.). Cham : Springer, 2023. 533 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056843.pdf>.
7. Values and Behavior : Taking a Cross Cultural Perspective / S. Roccas, L. Sagiv (eds.). Singapore : Springer, 2017. 255 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi65/0048267.pdf>.

10. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття. Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

За бажанням студентів результати проходження курсів підвищення кваліфікації, стажувань, онлайн-курсів, тощо можуть бути зараховані у якості результату засвоєння відповідного змістового модулю дисципліни.

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2024-2025 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8ggt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса:

y_banakh@znu.edu.ua Гар

яча лінія:

[\(061\) 227-12-76](tel:+380612271276)

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Силабус навчальної дисципліни

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>